

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტი

სამართლის ჟურნალი

№2, 2019

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენება და სამოსამართლო დიალოგი**

სტატია ეძღვნება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დანერგვის საკითხში სტრასბურგის სასამართლოსა და ეროვნულ სასამართლოებს შორის თანამშრომლობას და მათი საქმიანობის პრინციპებს.

საკვანძო სიტყვები: მეოთხე ინსტანციის დოქტრინა, პრეცედენტის დოქტრინის არარსებობა, კონვენცია როგორც „ცოცხალი ინსტრუმენტი“, შედარებითი ინტერპრეტაცია, ავტონომიური ცნებები.

1. შესავალი

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის (შემდგომში – „კონვენცია“) ფორმალური აღიარება ეროვნული სამართლის ნაწილად არ წარმოადგენს განსაკუთრებულ სირთულეს. მიუხედავად იმისა, რომ ეროვნულ სამართალში კონვენციის დანერგვის გზები განსხვავებულია, ყველა სახელმწიფო განსაზღვრავს მის სტატუსსა და ადგილს ეროვნულ კანონმდებლობაში.¹ ზოგი ქვეყანა, მაგალითად, ავსტრია კონვენციას კონსტიტუციური კანონის სტატუსს ანიჭებს, რაც გულისხმობს ავსტრიის საკონსტიტუციო სასამართლოში კონსტიტუციური საჩივრით მიმართვის გზით კონვენციით გათვალისწინებული უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის შესაძლებლობას. გერმანიაში, იტალიაში, დანიაში, ნორვეგიაში, შვედეთსა და ფინეთში კონვენციას ჩვეულებრივი კანონის სტატუსი აქვს მინიჭებული.

სხვა ქვეყნებში – საფრანგეთში, საბერძნეთში, ესპანეთში, პორტუგალიასა და აღმოსავლეთ ევროპის სახელმწიფოებში, კონვენცია აღიარებულია კონსტიტუციის შემდეგ უპირატესი იურიდიული ძალის მქონე კანონად ჩვეულებრივ კანონთა იერარქიაში.²

ინდივიდთა მიმართ კონვენციის მოქმედების ეფექტიანობა დიდწილად დამოკიდებულია მართლმსაჯულებასა და შიდასახელმწიფოებრივი სასამართლოების ფუნქციონირებაზე. სახელმწიფოთა მიერ კანონების მიღებისა (მაგალითად, მე-6 დამატებითი ოქმის საფუძველზე სიკვდილით დასჯის გაუქმება) თუ რეფორმების განხორციელების (პენიტენციურ დაწესებულებებში პატიმრობის პირობათა გაუმჯობესება) გზით კონვენციის მოთხოვნებისა და სტანდარტების დაკმაყოფილებასთან ერთად, უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ მოსამართლეებმა გაიგონ და გამოიყენონ კონვენცია კონკრეტული გადაწყვეტილების მიღებისას. კონვენციის გამოყენების პროცესი მიმდინარეობს როგორც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (შემდგომში – „სტრასბურგის სასამართლო“ ან „სასამართლო“), ისე წვერი სახელმწიფოების სხვადასხვა ინსტანციის სასამართლოთა მოსამართლეების ჩართულობით. ამასთანავე, ამ მოსამართლეთა მიერ კონვენციის გამოყენების მეთოდები მნიშვნელოვნად განსხვავდება ერთმანეთისგან.

კონვენციის ცნება არ შემოიფარგლება მხოლოდ ამ საერთაშორისო-სამართლებრივი დოკუმენტისა და დამატებითი ოქმების ტექსტებით. იგი, უპირველესად, მოიაზრებს სტრასბურგის სასამართლოს მდიდარ პრაქტიკას (შემდგომში – „სამოსამართლო სამართალი“), რომლის მეშვეობით სასა-

* სამართლის დოქტორი. კილის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის პროფესორი. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მოსამართლე.

** შენიშვნა: წინამდებარე სტატია ეძღვნება პროფ. ნონა თოდუას 60 წლის იუბილეს.

¹ Grabenwarter Ch., Pabel K., Europäische Menschenrechtskonvention, 6. Aufl., München, 2016, § 3 Rn. 2.

² იქვე, Rn. 2-5.

მართლო განმარტავს კონვენციით დაცულ უფლებებსა და თავისუფლებებს. კონკრეტული გადაწყვეტილების მიღებით, სასამართლო ამკვიდრებს სტანდარტებს, რომელთა მნიშვნელობა სცდება კონკრეტული საქმის ფარგლებს.³ მაშასადამე, ეროვნული სასამართლოების მიერ კონვენციის გამოყენება, ცალკეულ უფლებათა და თავისუფლებათა ფარგლების განსაზღვრა, კონვენციის დებულებათა მართებული გაგება ვერ განხორციელდება კონვენციით დადგენილი სტანდარტებისა და სამოსამართლო სამართლის გარეშე.⁴

მიუხედავად იმისა, რომ სტრასბურგის სასამართლოსა და შიდასახელმწიფოებრივ სასამართლოთა მოსამართლეები ვალდებული არიან, გამოიყენონ კონვენცია, მათი მუშაობის პრინციპები და მეთოდები ისევე, როგორც იურისდიქცია გარკვეული თავისებურებით ხასიათდება.

სტრასბურგის სასამართლოს მოსამართლეთათვის კონვენცია სამართლის ძირითადი წყაროა, რამდენადაც სასამართლო ამონმებს სარჩელის შესაბამისობას კონვენციასთან. ეროვნული სასამართლოების მოსამართლეთათვის სისხლის, სამოქალაქო, ადმინისტრაციული სამართლისა თუ სხვა ტიპის საქმეთა განხილვის ეტაპზე, კონვენცია სამართლის დამატებით წყაროს წარმოადგენს. თავის მხრივ, სტრასბურგის სასამართლო ითვალისწინებს წევრ სახელმწიფოთა ნაციონალურ კანონმდებლობასა და სასამართლო პრაქტიკას.

სტრასბურგის სასამართლოს ძირითადი მიზანია, დაადგინოს წევრი სახელმწიფოს მიერ კონვენციის სტანდარტებთან შესაბამისობა ან ამ სტანდარტების დარღვევა. ეროვნული სასამართლო ამონმებს სახელმწიფო ორგანოთა ქმედებების შესაბამისობას კონვენციის მოთხოვნებთან. წევრი სახელმწიფოს საკანონმდებლო სისტემაში კონვენციის განსხვავებული სამართლებრივი სტატუსი თავის მხრივ განსაზღვრავს შიდასახელმწიფოებრივ სასამართლოთა იურისდიქციის სპეციფიკასა და თავისებურებებს.

ნაციონალური სასამართლოები, მართალია, ვალდებული არიან, გამოიყენონ კონვენცია და გაითვალისწინონ მის საფუძველზე ჩამოყალიბებული სამოსამართლო სამართალი, ამ უკანასკნელის განხორციელება, ზოგიერთ შემთხვევაში, შეუძლებელია ეროვნული კანონმდებლობის ცვლილების გარეშე. ეს ხდება მაშინ, როდესაც კანონმდებლობა იმპერატიულად აწესებს შეზღუდვებს, რომლებიც კონვენციას ეწინააღმდეგებიან; მაგალითად, როცა კანონი ადგენს არაგონივრულად მცირე ხანდაზმულობის ვადას, რომელიც სტრასბურგის სასამართლომ კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევად დაადგინა.

ეროვნული სასამართლოს მიერ კონვენციის პრაქტიკული გამოყენების ეტაპზე, წამოიჭრება მნიშვნელოვანი საკითხი – სტრასბურგის სამოსამართლო სამართლის ხელმისაწვდომობა. წევრი სახელმწიფოების მოსამართლეთა სამუშაო ენა არის სახელმწიფო ენა და ისინი არ არიან ვალდებული ფლობდნენ სტრასბურგის სასამართლოს ოფიციალურ ენებს. სტრასბურგის სასამართლოს რელევანტური გადაწყვეტილებების მიწოდება ეროვნული სასამართლოებისათვის გასაგებ ენაზე კონვენციის იმპლემენტაციის ერთ-ერთ ცენტრალურ საკითხს წარმოადგენს.

წევრ სახელმწიფოებში კონვენციის ეფექტიანობა არ განისაზღვრება კონკრეტული სახელმწიფოს წინააღმდეგ სტრასბურგის სასამართლოს მიერ გამოტანილი განაჩენების მხოლოდ აღსრულებით. იგი დიდად არის დამოკიდებული ეროვნული სასამართლოების მიერ სტრასბურგის სასამართლო პრაქტიკის ცოდნასა და აღიარებაზე. გარკვეულწილად, წარმოიშობა დიალოგი სტრასბურგის სასამართლოსა და შიდასახელმწიფოებრივ სასამართლოთა მოსამართლეებს შორის. აღნიშნული გამოიხატება იმაში, რომ სტრასბურგის სასამართლოს მოსამართლეები განსაკუთრებული სიფრთხი-

³ *Ireland v. The United Kingdom* [1978] ECHR (Ser. A.), № 25, 154.

⁴ Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe of December 18, 2002 Rec., 2002, 13, <www.coe.int> [17.12.2019].

ლით განიხილავენ წევრ სახელმწიფოთა ეროვნული სასამართლოების დასაბუთებასა და მოსაზრებებს. საქმის ფაქტობრივ გარემოებათა შეფასებისას, სტრასბურგის სასამართლო ეყრდნობა ეროვნული სასამართლოს მიერ დადგენილ ფაქტებს.

მართალია იშვიათად, მაგრამ პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როდესაც ნაციონალური სასამართლოს მოსამართლეები არ იზიარებენ სტრასბურგის სასამართლოს ინტერპრეტაციას.⁵

სტრასბურგის სასამართლოს მოსამართლეთა მუშაობა ეყრდნობა გარკვეულ პრინციპებს, რომელთა ნაწილი განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს, როგორცაა: **მეოთხე ინსტანციის დოქტრინა, პრეცედენტის დოქტრინის არარსებობა, კონვენცია როგორც „ცოცხალი ინსტრუმენტი“, შედარებითი ინტერპრეტაცია ან ავტონომიური ცნებები.** ამ პრინციპთა სპეციფიკა აჩვენებს განსხვავებებს სტრასბურგის სასამართლოსა და ეროვნულ სასამართლოთა მოსამართლეების მუშაობის მეთოდებს შორის.

2. მეოთხე ინსტანციის დოქტრინა

მიუხედავად იმისა, რომ სტრასბურგის სასამართლოს საქმის განხილვა შეუძლია მხოლოდ მას შემდგომ, რაც სამართლებრივი დაცვის ყველა შიდასახელმწიფოებრივი საშუალება ამოწურულია, სტრასბურგის სასამართლო არ წარმოადგენს მეოთხე ინსტანციის სასამართლოს. მის ფუნქციებში არ შედის ეროვნული სასამართლოების მიერ დაშვებული შეცდომებისა და ხარვეზების გამოსწორება. გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა კონვენციით დაცული უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევა აშკარაა.⁶

„სასამართლო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ კონვენციის მე-19 მუხლის თანახმად, მისი მოვალეობაა, უზრუნველყოს კონვენციის ხელშემკვრელ მხარეთა მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულება. კერძოდ, მისი ფუნქცია არ არის ეროვნულ სასამართლოთა ფაქტობრივი ან სამართლებრივი შეცდომების განხილვა, ვიდრე მათ მიერ არ იქნება დარღვეული კონვენციით დაცული უფლებები და თავისუფლებები“.

როგორც წესი, სტრასბურგის სასამართლო იზიარებს ეროვნულ სასამართლოთა ინტერპრეტაციას, მაგრამ იგი შესაძლოა, არ დაეთანხმოს სასამართლოთა განმარტებას მაშინ, როდესაც ამგვარი ინტერპრეტაცია „თვითნებური ან აშკარად უსაფუძვლოა“:

„იგი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ხანგრძლივი და დამკვიდრებული სასამართლო პრაქტიკის თანახმად, სასამართლო მიზნად არ ისახავს ეროვნულ სასამართლოთა შესაძლო ფაქტობრივი ან სამართლებრივი შეცდომების განხილვას, ვიდრე მათ არ დაარღვიეს კონვენციით დაცული უფლებები და თავისუფლებები (იხ., მაგალითად, *García Ruiz v. Spain* [GC], no. 30544/96, § 28, ECHR 1999-I, და *Perez v. France* [GC], no. 47287/99, § 82, ECHR 2004-I), მაგალითად, სადაც შეიძლება, გამონაკლისის სახით ითქვას, რომ აღნიშნული წარმოადგენს კონვენციის მე-6 მუხლთან შეუსაბამო „უსამართლობას“. მიუხედავად იმისა, რომ დებულება საქმის სამართლიანი მოსმენის უფლებას უზრუნველყოფს, იგი არ განსაზღვრავს მტკიცებულებათა დასაშვებობის წესს ან მათი შეფასების პრინციპს, აღნიშნული, უპირველეს ყოვლისა, ეროვნული კანონმდებლობისა და ნაციონალური სასამართლოს

⁵ *Harris D., O'Boyle M., Warbrick C., Law of the European Convention on Human Rights, 3rd ed., GB, 2016, 36.*

⁶ *García Ruiz v. Spain* [1999-I], 31 EHRR 589, §28.

რეგულირების საგანს წარმოადგენს. როგორც წესი, ისეთი საკითხები, როგორიცაა ეროვნული სასამართლოს მიერ მტკიცებულებების შეფასება, არ ექვემდებარება სტრასბურგის სასამართლოს მიერ ხელახალ შემოწმებას. სასამართლო არ უნდა მოქმედებდეს მეოთხე ინსტანციის სასამართლოს რანგში და ამრიგად, მე-6 მუხლის 1-ლი პარაგრაფის მიხედვით, კითხვის ნიშნის ქვეშ არ უნდა აყენებდეს ნაციონალურ სასამართლოთა გადაწყვეტილებებს, ვიდრე მათი დასკვნები არ იქნება თვითნებურად და აშკარად უსაფუძვლოდ მიჩნეული (იხ., მაგალითად, *Dulaurans v. France*, no. 34553/97, §§ 33-34 და 38, 21 March 2000; *Khamidov v. Russia*, no. 72118/01, § 170, 15 November 2007; და *Anđelković v. Serbia*, no. 1401/08, § 24, 9 April 2013).⁷

სასამართლომ საქმეში *ხამიდოვი რუსეთის წინააღმდეგ*⁸ ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილებას შემდეგი შეფასება მისცა:

„სასამართლოს მოსაზრებით, აღნიშნული გადაწყვეტილების დაუსაბუთებლობა იმდენადაა თვალში საცემი და ხელშესახები, რომ ეროვნულ სასამართლოთა 2002 წლის პროცესების გადაწყვეტილებები, შესაძლოა, მიჩნეულ იქნეს, როგორც უხეშად მიკერძოებული, დაუსაბუთებელი, და საქმის ამგვარი გადაწყვეტილების მიღებით, ნაციონალურმა სასამართლოებმა მოსარჩელეს მტკიცების უკიდურესი და განუხორციელებადი სტანდარტი დაუნესა ისე, რომ მისი სარჩელი, ყველა შემთხვევაში, მოკლებული იქნებოდა წარმატების მცირე პერსპექტივასაც კი“.

3. პრეცედენტის დოქტრინის არარსებობა

სტრასბურგის სასამართლოს მუშაობის კიდევ ერთი თავისებურებაა პრეცედენტის დოქტრინის არარსებობა. სასამართლო „არ არის შებოჭილი მის მიერ ადრე მიღებული გადაწყვეტილებებით“, მაგრამ „როგორც წესი, იგი პრეცედენტით ხელმძღვანელობს და იყენებს მას, და ეს ხორციელდება კონვენციის საფუძველზე წარმოშობილი სამოსამართლო სამართლის სამართლებრივი სტაბილურობისა და თანმიმდევრული განვითარების ინტერესიდან გამომდინარე“:

„სასამართლო არ არის შებოჭილი მისი ადრეული გადაწყვეტილებებით... თუმცა იგი ჩვეულებრივ მისდევს და იყენებს თავის პრეცედენტს, მოქმედების ამგვარი ხაზი გამომდინარეობს კონვენციის სასამართლო პრაქტიკის სამართლებრივი სტაბილურობისა და თანმიმდევრული განვითარების ინტერესიდან. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული არ გამოირიცხავს ადრეული გადაწყვეტილებებისაგან გადახვევის შესაძლებლობას, თუკი სასამართლო დარწმუნებულია საამისოდ აუცილებელი მიზეზების არსებობაში. ამგვარი გადახვევა, მაგალითად, შესაძლოა გამართლდეს იმით, რომ კონვენციის ინტერპრეტაცია ასახავდეს საზოგადოებრივ ცვლილებებს და შესაბამისობაში იყოს თანამედროვე პირობებთან“.⁹

⁷ *Bochan v. Ukraine* [05.02.2015], ECHR, №. 2, no. 22251/08, § 61.

⁸ *Khamidov v. Russia* [15.11.2007], ECHR, no. 72118/01, § 174.

⁹ *Cossey v. UK* [1990] A 184, 13 EHRR 622, § 35, PC.

ერთ-ერთ გადანყვეტილებაში სტრასბურგის სასამართლოს დიდმა პალატამ აღნიშნა, რომ „სამართლებრივი სტაბილურობის, განჭვრეტადობისა და კანონის წინაშე თანასწორობის ინტერესიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანი საფუძვლის გარეშე არ უნდა მოხდეს ადრეული გადანყვეტილებებით ჩამოყალიბებული პრეცედენტიდან გადახვევა“:

„მაშინ, როდესაც სასამართლო არ არის ფორმალურად შებოჭილი, გაითვალისწინოს ადრეული გადანყვეტილებები, სამართლებრივი სიზუსტის, განჭვრეტადობისა და კანონის წინაშე თანასწორობის ინტერესიდან გამომდინარეობს წინა გადანყვეტილებებით ჩამოყალიბებული პრეცედენტიდან გადახვევა დაიშვება მხოლოდ მნიშვნელოვანი საფუძვლის არსებობისას“.¹⁰

4. კონვენცია როგორც „ცოცხალი ინსტრუმენტი“

სტრასბურგის სასამართლოს საქმიანობის ერთ-ერთი თავისებურება გახლავთ კონვენციის ინტერპრეტაცია „თანამედროვე რეალობის გათვალისწინებით“. სასამართლოსათვის გადამწყვეტია ევროპის თანამედროვე და არა ის სტანდარტები, რომლებიც არსებობდნენ კონვენციის მიღების ეტაპზე. ფაქტების შეფასებისას სასამართლო უპირატესობას ანიჭებს უფრო დინამიურ მიდგომას, ვიდრე ისტორიულს.¹¹

კონვენციის „სიცოცხლისუნარიანობის“ ნათელი მაგალითია სტრასბურგის სასამართლოს განმარტებები სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებების შესახებ, განსაკუთრებით მე-3 და მე-8 მუხლებთან მიმართებით.¹² მეორე მხრივ, სასამართლო ითვალისწინებს წევრ სახელმწიფოთა სამართლებრივ სისტემაში განხორციელებულ ცვლილებებს და ცდილობს, ასახოს ისინი საკუთარ გადანყვეტილებებშიც.

საქმეში *გუდვინ ქრისტინე გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, სქესის შეცვლის ოპერაციის მიუხედავად, მომჩივანი, სამართლებრივი თვალსაზრისით, დარჩა მამაკაცად, რამაც შესაბამისად იქონია გავლენა მისი ცხოვრების იმ სფეროზე, რომელშიც მისი სქესი სამართლებრივად მნიშვნელოვანი იყო, ძირითადად კი, მამაკაცისა და ქალის ქორწინების უფლებაზე. მიუხედავად იმისა, რომ კონვენციის მე-12 მუხლის 1-ლი წინადადებით დგინდება კონკრეტულად მამაკაცისა და ქალის ქორწინების უფლება, მოპასუხე სახელმწიფომ ვერ დაარწმუნა სასამართლო იმაში, რომ ეს ტერმინები ასოცირდებოდა სქესთან მხოლოდ ბიოლოგიური კრიტერიუმით. კონვენციის მიღებიდან მოყოლებული, ქორწინების ინსტიტუტთან მიმართებით ძირეული სოციალური ცვლილებები განხორციელდა. ასევე, მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა მედიცინისა და მეცნიერების სფეროებში ტრანსსექსუალიზმთან დაკავშირებით. სასამართლო ადგენს, რომ კონვენციის მე-8 მუხლის თანახმად, სქესის ცვლილების სამართლებრივი აღიარების შემთხვევაში, შესაბამისი ბიოლოგიური ფაქტორები ვერ იქნება გადამწყვეტი კრიტერიუმი.

5. შედარებითი ინტერპრეტაცია

კონვენციის ინტერპრეტირებისა და ახალი სტანდარტების წარდგენისას, სტრასბურგის სასამართლო ხშირად იყენებს წევრ სახელმწიფოთა სამართალსა და იურისპრუდენციის შედარებითსამარ-

¹⁰ *Goodwin Christine v. UK* [2002-VI], 35 EHRR 447, § 74, GC.

¹¹ *Leach Ph.*, Taking a Case to the European Court of Human Rights, 4th ed., Oxford, 2017, 190.

¹² *Harris D., Boyle M. O., Warbrick C.*, Law of the European Convention on Human Rights, 3rd ed., GB, 2016, 11.

თლებრივ ანალიზს.¹³ როგორც ნესი, შედარებითსამართლებრივი მასალები გადანყვეტილების ნაწილი ხდება.¹⁴

6. ავტონომიური ცნებები

მიუხედავად იმისა, რომ სტრასბურგის სასამართლო იყენებს წევრ სახელმწიფოთა სამართალს, ეროვნულ სასამართლოთა და სტრასბურგის სასამართლოს გადანყვეტილებებში გამოყენებული ცნებები, შესაძლოა, გარკვეულწილად, განსხვავდებოდეს ერთმანეთისგან. სხვა სიტყვებით, სტრასბურგის სასამართლო დამოუკიდებლად ადგენს ამ ცნებათა შინაარსს, ნაციონალურ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის მიუხედავად. ამგვარი ცნებებია „სამოქალაქო უფლებები“ ან „სისხლისსამართლებრივი ბრალდება“ კონვენციის მე-6 მუხლის მიხედვით ან „ასოციაციების“ ცნება კონვენციის მე-11 მუხლის თანახმად ისევე, როგორც „საკუთრების“ ცნება №1-ელი დამატებითი ოქმის 1-ელი მუხლის შესაბამისად. აღნიშნული ცნებები ავტონომიურ ცნებებად იწოდება.¹⁵

საქმეში *მიქალეფ მალტას წინააღმდეგ*¹⁶ დიდმა პალატამ მიუთითა სასამართლოს პრაქტიკაზე იმის გამეორებით, რომ სასამართლო ეროვნული სამართლისაგან დამოუკიდებლად ადგენს ამ ცნებათა შინაარსს:

„სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, „სამოქალაქო უფლებები და მოვალეობები“ შეუძლებელია განიმარტოს მხოლოდ მოპასუხე სახელმწიფოს ნაციონალურ სამართალზე მითითებით. სასამართლომ კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ელი პარაგრაფის შინაარსით მრავალჯერ დაადასტურა აღნიშნული ცნების „ავტონომიურობის“ პრინციპი (იხ., სხვა პრეცედენტთან ერთად, *König v. Germany*, 1978 წლის 28 ივნისის გადანყვეტილება, სერია ა ნომ. 27, გვ. 29-30, §§ 88-89, და *Baraona v. Portugal*, 1987 წლის 8 ივლისის გადანყვეტილება, სერია ა ნომ. 122, გვ. 17-18, § 42). სასამართლო ადასტურებს ამ პრაქტიკას მიმდინარე საქმეში. იგი მიიჩნევს, რომ ნებისმიერი სხვა გადანყვეტილება გამოიწვევს შედეგებს, რომლებიც არ იქნება კონვენციის სფეროსა და მიზანთან შესაბამისობაში (იხ., *mutatis mutandis*, *კიონიგი*, ზემოთ ციტირებული, გვ. 29-30, § 88, და *Maaouia v. France* [GC] no. 39652/98, § 34, ECHR 2000-X).¹⁷

7. მე-16 დამატებითი ოქმი და სამოსამართლო დიალოგის ახალი ფორმები

ათ წევრ სახელმწიფოსთან (ალბანეთი, ესტონეთი, ლიეტუვა, სომხეთი, საფრანგეთი, საქართველო, სან-მარინო, სლოვაკეთი, ფინეთი და უკრაინა) მიმართებით 2018 წლის 1-ელ აგვისტოს მე-16 დამატებითი ოქმის ძალაში შესვლასთან ერთად, სტრასბურგის სასამართლოსა და შიდასახელმწიფოებრივ სასამართლოებს შორის გაჩნდა დიალოგის ახალი ფორმა. უზენაეს და საკონსტიტუციო სასამართლოებს აქვთ შესაძლებლობა, სტრასბურგის სასამართლოსგან გამოითხოვონ საკონსულტაციო დასკვნა კონვენციითა და მისი დამატებითი ოქმებით დაცულ უფლებათა და თავისუფლებათა ინტერპრეტაციისა და გამოყენების თაობაზე. საკონსულტაციო დასკვნა, რომელიც მიიღება სასა-

¹³ *Jacobs F. G., White R., Ovey C.*, The European Convention on Human Rights, 6th ed., Oxford, 2014, 78.

¹⁴ Advisory Opinion P16-2018-001, ECHR 132 (2019), delivered on April 10, 2019, §§ 22-24.

¹⁵ *Leach Ph.*, Taking a Case to the European Court of Human Rights, 4th ed., Oxford, 2017, 191.

¹⁶ *Micallef v. Malta* [15.10.2009], ECHR, no. 17056/06, § 84.

¹⁷ *Ferrazzini v. Italy* [GC], no. 44759/98, §§ 24-31, ECHR 2001-VII.

მართლოს დიდი პალატის მიერ, შეიცავს სასამართლოს მოტივაციასა და არგუმენტაციას, თუმცა არ არის ეროვნული სასამართლოსათვის შესასრულებლად სავალდებულო.

სტრასბურგის სასამართლოს საკონსულტაციო დასკვნის გამოთხოვის წინაპირობაა ის, რომ მოთხოვნა უნდა გამომდინარეობდეს ეროვნულ უზენაეს სასამართლოში ან საკონსტიტუციო სასამართლოში წარმოებულ მიმდინარე საქმიდან. პირველი სარეკომენდაციო დასკვნა მიღებული იქნა 2019 წლის 10 აპრილს საფრანგეთის საკასაციო სასამართლოს (*Cour de cassation*) მოთხოვნით და იგი შეეხება უცხოეთში, გესტაციური სუროგაციის შედეგად დაბადებული ბავშვის საზღვარგარეთ გაცემული დაბადების მონმობის აღიარების საკითხს.

აღნიშნული დასკვნა არის საყურადღებო იმდენად, რამდენადაც დიდმა პალატამ პირველად განსაზღვრა საკონსულტაციო დასკვნის მოთხოვნის ფარგლები. მან დაადასტურა, რომ სასამართლოს არ გააჩნია საქმის ფაქტების ისევე, როგორც კონვენციის ძრილში ნაციონალური სამართლის ინტერპრეტირებაზე მხარეთა შეხედულებათა საფუძვლების შეფასების ან ნაციონალური სამართალწარმოების გადანყვეტის იურისდიქცია. მისი როლი მკაცრადაა შეზღუდული კონვენციისა და მისი სასამართლო პრაქტიკის მოთხოვნათა შესაბამისად წარდგენილ საკითხებზე მოსაზრების ჩამოყალიბებით.

ბიბლიოგრაფია:

1. European Court of Human Rights, Council of Europe, Strasbourg, 03/09/1953.
2. Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe of December 18, 2002 Rec., 2002, 13, <www.coe.int> [17.12.2019].
3. *Grabenwarter Ch., Pabel K.*, Europäische Menschenrechtskonvention, 6. Aufl., München, 2016, § 3 Rn. 2, 2-5.
4. *Harris D., O'Boyle M., Warbrick C.*, Law of the European Convention on Human Rights, 3rd ed., GB, 2016, 11, 36.
5. *Jacobs F. G., White R., Ovey C.*, The European Convention on Human Rights, 6th ed., Oxford, 2014, 78.
6. *Leach Ph.*, Taking a Case to the European Court of Human Rights, 4th ed., Oxford, 2017, 190, 191.
7. Advisory Opinion P16-2018-001, ECHR 132 (2019), delivered on April 10, 2019, §§ 22-24.
8. *Bochan v. Ukraine* [05.02.2015], ECHR, №. 2, no. 22251/08, § 61.
9. *Cossey v. UK* [1990] A 184, 13 EHRR 622, § 35, PC.
10. *Ferrazzini v. Italy* [GC], no. 44759/98, §§ 24-31, ECHR 2001-VII.
11. *Garcia Ruiz v. Spain* [1999-I], 31 EHRR 589, §28.
12. *Goodwin Christine v. UK* [2002-VI], 35 EHRR 447, § 74, GC.
13. *Ireland v. The United Kingdom* [1978] ECHR (Ser. A.), № 25, 154.
14. *Micallef v. Malta* [15.10.2009], ECHR, no. 17056/06, § 84.
15. *Khamidov v. Russia* [15.11.2007], ECHR, no. 72118/01, § 174.